

MIGRÁCIÓS SZEMLE

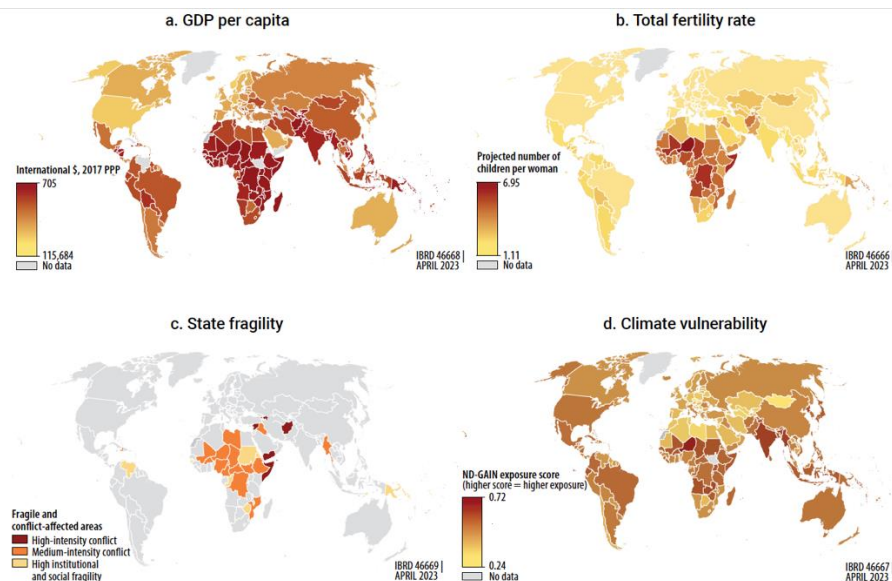
Jany Boldizsár: Migrációs trendek Afrikában, amelyekre érdemes odafigyelni 2024-ben

Továbbra is töretlen növekedési tendenciát mutatnak a belső és nemzetközi migrációs mozgások Afrikában, ezzel folytatva a 20 éves trendet. A legfőbb, lakóhelyük elhagyását kikényszerítő tényezők közé a korlátozott gazdasági lehetőségeket, a népességnövekedést, a megoldatlan katonai konfliktusokat, az elnyomó kormányzatokat és a fokozódó klímaváltozást sorolhatjuk. Bár a befogadó országok munkaerőpiacának előnyös lehet a munkavállalók számának növekedése, az irreguláris migráció egyúttal tovább fokozza a biztonsági kockázatokat. Becslések szerint az elmúlt évben nagyjából további egymillió fő hagyta el otthonát, ezzel 43 millióra duzzasztva az afrikai nemzetközi migránsok számát.

Forrás: [African Center for Strategic Studies: African Migration Trends to Watch in 2024](#)

A lakóhely elhagyását kiváltó tényezők

Bár a 21. században Afrika összességében tartós gazdasági növekedést produkált, így is a kontinensen a legalacsonyabb az egy főre jutó átlagos jövedelem a világon. A becslések szerint a szubszaharai régió lakosainak több, mint egyharmada él szegénységben, ezzel óriási nyomást gyakorolva a háztartások jövedelmet kereső tagjaira, hogy biztosítsák a család alapvető szükségleteit. Afrikában a migráció legnagyobb mértékben továbbra is országon belül zajlik. A klímaváltozás következtében a vidéki területeken való megélhetés egyre kilátástalanabbnak látszik, 70-110 millió közé tehető a vidéket elhagyni kényszerülő lakosok száma. Ezenfelül a vidéki lakosság elvándorlása sűrűbben lakott területekre a migráció első lépcsőfokaként is felfogható, mivel a városokból könnyebb a nemzetközi migrációs útvonalakba való bekapcsolódás. A megoldatlan katonai konfliktusok, valamint az autokratikus rezsimek számának a növekedése, az alapvető emberi szabadságjogok korlátozásához, valamint rekordszámú kényszermigrációhoz vezetett. A kontinens populációjának növekedése továbbra is megállíthatatlannak tűnik, a becslések szerint 2050-re a lakosság megkétszereződhet 1,3 milliárdról 2,5 milliárdra. Ezzel szemben a globális felmelegedés következményeként a termőföldek és a mezőgazdasági termelékenység 34%-os csökkenése mutatkozik az 1961-es állapotokhoz képest, ami élelmezési válsághoz vezethet.

1. ábra: *A migrációt kiváltó tényezők*

Az irreguláris migráció három fő útvonala

A jelentések alapján a legtöbben továbbra is a szabályozott útvonalakon érik el desztinációjukat, a 43 millió dokumentált afrikai migráns zöme rendelkezik valamilyen jogi státusszal a célországban is. Ezzel szemben az úticéljukhoz irreguláris csatornákat választók száma ismeretlen, az útvonalak magas kockázattal járnak a migránsok személyes biztonságát illetően, valamint a jogi státusz hiánya a menekültek kizsákmányolására sarkall. Mindezek ellenére se csillapodik a forgalom az irreguláris szakaszokon, amelyeket alapvetően három nagy térségre lehet osztani.

A keleti útvonal

A keleti útirány, mely a legforgalmasabb és legkockázatosabb migrációs útvonalnak tekinthető, Afrika szarvát kapcsolja össze a Perzsa-öböl államaival. A környező államokból - Etiópiából, Eritreából vagy Szomáliából - évente több százezren utaznak át ezen a folyosón. Jemenbe például megközelítőleg 93 500 migráns érkezett Szomália és Dzsibuti partjain keresztül 2023-ban. Ez 26%-os növekedést jelent az elmúlt évhez képest, az elkövetkezendő években pedig a migrációs hullámok további fokozódása várható. A környezeti veszélyeken (vízbefulladás, kiszáradás) túl a kivándorlóknak az állami erőszakszervekkel is szembe kell nézniük, egyes jelentések szerint a szaúdi hatóságok százakat lőttek le a szaúdi-jemeni határnál 2022 márciusa és 2023 júniusa között. Mindezt a létbizonytalanságot a jobb

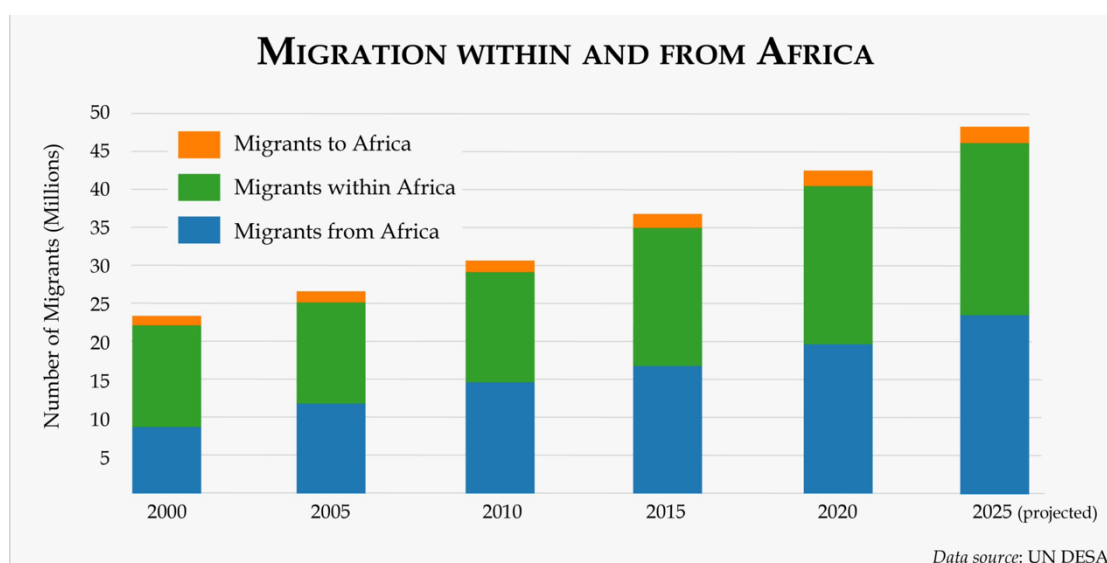
megélhetésért kockáztatják: az Öböl-menti országokban a származási országhoz viszonyítva az elérhető keresetek ötszörösére számítanak.

A déli útvonal

Afrika keleti partja mentén, Kenyán és Tanzánián keresztül vezet a déli útvonal Dél-Afrika felé, mely nem kap akkora figyelmet, mint a másik két irreguláris szakasz, ennek ellenére az elmúlt évben a becslések szerint megközelítőleg 65 000 ember használta ezt az irányt. Az embertelen körülményektől és bánásmódtól ez az útvonal sem mentes, egyre több beszámoló jelenik meg az erőszak és a visszaélés különböző formáiról, halálesetekről. A csempészek nem hátrálnak meg a kínzás, fizikai és nemi erőszak alkalmazásától sem.

Mediterrán és Atlanti útvonal Európa felé

A legnagyobb figyelem és ellenőrzés továbbra is az Európa partjait célzó tengeri útvonalakat kíséri. Az EU határőrsége, a Frontex 2009 óta gyűjti a detektált irreguláris határátlépésekre vonatkozó adatokat. Az elmúlt 15 évben összesen 1,37 millió feljegyzést készítettek irreguláris határátlépésről afrikai állampolgárok esetében, melyeknek több mint felét Guinea, Elefántcsontpart, Tunézia, Marokkó, Egyiptom és Algéria állampolgárai adják. Az Európai Unió határozott erőfeszítéseket tesz a földközi-tengeri átkelőhelyek lezárására, ennek tükrében felszólították az észak-afrikai országokat a migránsok áttelepítésére a partmenti kikötővárosokból. A részben az EU kérésére végbement akciók meglehetősen ellentmondásos eredménnyel zárultak, az észak-afrikai hatóságok migránsok ezreit deportálták erőszakkal, jogi felülvizsgálat nélkül a líbiai, nigeri és a csádi sivatagba és hagyták őket sorsukra.

2. ábra: migráció Afrikán belül és Afrikából

Innovációs törekvések

A csökkenő népességi tendenciákat mutató, munkaerőhiánnyal küzdő gazdaságok továbbra is megoldást igényelnek az érintett államok részéről. Afrika fiatalok képzett munkavállalóinak felszívása lehetőséget kínál a kialakult akut helyzet orvosolására – bár ez egyben az agyelszívás jelenségét is erősíti. Alább a legfontosabb kezdeményezések a kontinens országainak fejlesztési terveiről, együttműködési programjairól.

Kontinentális fejlesztések

Az Afrikai Fejlesztési Bank (ADB) adatai alapján 2023-ban 50 afrikai ország volt képes legalább fenntartani vízum-nyitottsági indexét. Ugyanezen évben Kenya és Ruanda is csatlakozott azon országok sorába, amelyek vízummentességet kínálnak valamennyi afrikai állampolgár számára. Továbbá az ADB rámutatott arra, hogy az afrikai lakosság regionális szabad mozgását szabályozó akadályok lebontása nagy részben köszönhető a Regionális Gazdasági Együttműködéseknek (RECs).

Nemzeti fejlesztések

Szenegál az irreguláris migráció elleni küzdelem jegyében Nemzeti Stratégiát fogadott el 2023-ban. A tervet 2033-ra prognosztizál változást a területen. Válaszul az EU közel 10 millió EUR-val támogatta Szenegál légi- és határrendészetének fejlesztését.

Interkontinentális Migráció szabályozása

Az ENSZ Migrációs Hálózata egy új több ezer jogszabályokat és irányelveket tartalmazó adatbázist készített annak érdekében, hogy az afrikai nemzetek könnyebben adoptálhassák az őket érintő törvényeket, ezáltal biztosítva a népmozgások szabályozottságát és biztonságát.

Ezek a szereplők úgy gondolják, bilaterális egyezményekkel a migráció úgy optimalizálható, hogy az a célország gazdasági igényeihez igazodjon, és gazdasági fejlesztés gyanánt szolgáljon. Ilyen bilaterális egyezményre került sor Egyiptom és Görögország között: a kooperáció keretein belül nagyjából 5 000 egyiptomi szezonális mezőgazdasági vendégmunkás segítette ki a munkaerőhiányban szenvedő gazdasági szektort Dél-Európában.

Etiópia jelenleg több mint 950 000 menekültet lát el. Ez rámutat, arra a jelenségre, hogy a menekültek először a szomszédos, szintén alacsony jövedelmű országokban keresnek menedéket, mielőtt esetlegesen tovább vándorolnának. Etiópia nemzetközi fejlesztési partnerei annak érdekében, hogy az ország továbbra is képes maradjon a beérkező populáció befogadására, 100.000 új munkahely megteremtését segítették elő az országban.

Összegzés

Az elmúlt két évtizedben tapasztalt migrációs trendek kapcsán érdemleges változás nem várható, így a hullámok számottevő csökkenése sem. Az elemzés rámutat arra, hogy a lakóhelyüket elhagyni kényszerülők száma exponenciális gyarapodott 2023-ban, és ennek legfőbb okai a klímaváltozás következtében jelentkező termőföld- és vízhiány, a kontinensre jellemző tartós katonai, illetve rendezetlen etnikai és vallási konfliktusok, erőszakos elűzetés. A nagyszámú határátlépések a földrész fogadóországaira hatalmas terhet rónak, mert esetenként saját lakosságuk ellátása is kihívást jelent számukra. Így nemzetközi partnerek befektetési és fejlesztési segítségnyújtása nélkül ezen feladatokat nehezen tudják ellátni. Utóbbi, iparosodási törekvéseket célzó beruházásokkal azonban a kihívások csillapíthatók lehetnének.

A szemlézett publikáció nem feltétlenül tükrözi a Migrációkutató Intézet munkatársainak álláspontját.